

הרב אריה כץ

האם דם כחול מטמא

שאלה

אם יהיה ניתן להמציא זריקה או אמצעי אחר, אשר יגרום לאישה בשעת ויסתה לדמם דם כחול במקום אדום, האם אפשר יהיה לטהר אותה באופן כזה?

תשובה

אמנם מדובר בשאלה תיאורטית, אולם התמריץ לנסות ולהמציא זריקה כזאת, יהיה תלוי בשאלה האם תהיה בה תועלת, ולכן יש צורך לנסות ולברר את ההלכה לפני שממציאים דבר כזה. לא ברור בדיוק באיזה אופן יהפוך הדם מאדום לכחול, ואפשר להעלות שתי אפשרויות:

1. הדם שבגוף האישה יישאר בצבע אדום, אך ביציאתו מן הגוף, יהפוך לכחול.
 2. הזריקה תהפוך את כל הדם בגוף מצבע אדום לצבע כחול.
- כדי לענות על שאלה זו, יש להביא בקצרה את סוגיית המראות הטמאים באישה. נאמר במשנה (נדה יט ע"א): 'חמשה דמים טמאים באשה: האדום, והשחור, וכקרן כרכום, וכמימי אדמה, וכמזוג'. הגמרא (שם) דנה בשאלה מה המקור לכך שרק אלו הדמים הטמאים, והיא מסיקה שהדם שמטמא מן התורה הוא דם בכמה גוונים של אדום, וכן שחור, מכיוון שבתחילתו היה אדום, ושינה צבעו כשנעקר. על פי זה, לכאורה גם אם נשנה את צבע הדם על ידי זריקה, הרי שהדם יהיה מטמא, כיוון שבמקור היה אדום, כמו ששחור מטמא מכיוון שבמקור היה אדום והשתנה. ואולם דבר זה נכון, אם הזריקה תגרום לדם לשנות את צבעו לאחר יציאתו, אך אם השינוי יהיה עוד קודם, לפני שנעקר הדם לצאת, יש מקום לומר ששוב אין מדובר בדם שאסרה תורה, והאישה תהיה טהורה. כך עולה גם מדבריו של הגרש"ז אוירבאך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה, תנינא סימן עב): גם נלענ"ד שאם יתחכם מישהו ע"י תחבולה לשנות מראה הדם שבאשה שיהי' כל שבעת הימים ירוק ולא אדום אפשר שג"כ יעלו אותם הימים למנין נקיים, כיון שכך גזרה תורה שרק ה' דמים טמאים והשאר טהור.
- ואף שיש דעות ששחור טמא אף אם השחיר מלכתחילה, כותב הגרש"ז אוירבאך (בסימן עג): גם אפשר דאף אם נאמר דשחור שפיר טמא אף אם כבר השחיר בתוך החדר עדיין יש מקום לומר דכל זה דוקא בשחור שכך הוא הדרך דלאחר שלקה נעשה שחור ולכן רואים גם את השחור כאילו הוא אדום ונקרא דם, אבל אם אירע שהדם נהפך ללבן או ירוק בעודו בתוך המקור, אפשר דהרי זה טהור כיון דלאו מראה דם הוא כלל.

כלומר, כיוון שאין זה מראה דם, הוא יהיה טהור, אף שבמקור היה זה דם. רק שחור שדרך דם אדום להפוך אליו - יהיה טמא. לעומת זאת, ספר 'טהרת הבית' לגר"ע יוסף שליט"א (ח"א עמ' שה), הביא בשם הגאון ר' פנחס אפשטיין זצ"ל, שהיה פשוט לו להפך, שאי אפשר לומר שאם נהפך מראה הדם בתחבולות מלאכותיות, ישתנה דינו בשל כך. יש מקום לומר שמחלוקת זו תלויה במחלוקת אחרונים. לדעת ה'סדרי טהרה' (סי' קצ ס"ק צג), מן התורה, התנאי היחיד לטומאה הוא ודאות שהדם הגיע מן המקור, ודם שבא בלא הרגשה אינו מטמא, רק מפני שלא ברור אם הגיע מהמקור. לעומת זאת לדעת המהר"ם מלובלין (שו"ת סימן ב), דם אינו מטמא מן התורה אף אם ידוע שבא מן המקור, כיוון שהתורה אמרה שכדי שהאישה תיטמא לא די בכך שהיא רואה דם אלא צריך שתתלווה לראייה גם הרגשה. הנפקא מינה בין שתי הסברות הללו היא, כשידוע בוודאות שהדם יצא מהרחם, אך בא בלא הרגשה. לדעת המהר"ם מלובלין - דם זה אינו מטמא מן התורה, ודינו ככתם, ולדעת ה'סדרי טהרה' - דם זה מטמא מדאורייתא לחלק מהראשונים. היה מקום לומר שגם בנידון שכאן, יש לדון האם דם שאינו בצבעים מסוימים אינו מטמא, אף אם ידוע שבא מן המקור, כיוון שהתורה גזרה על צבעים אלו שהם מטמאים, או שהתנאי היחיד לטומאה הוא שהדם יגיע מן המקור, ודם שאינו בצבעים אלו אינו מטמא, כיוון שבידוע שאינו מן המקור. ואם כך, אם שינו את הצבע באופן מלאכותי, ואנו יודעים שלולי כן היה מדובר בצבע אוסר, האישה נידה מדאורייתא. הדעה המקובלת היא שהרגשה היא סיבה לטומאה (כדעת מהר"ם מלובלין) ולא סימן לה (כדעת 'סדרי טהרה'). כך מוכח מלשון הטור (יו"ד סי' קפג), שכתב: 'דווקא דם הבא מן המקור... ואף באלו אינה טמאה עד שתרגיש ביציאתו; וכן מדברי השלחן ערוך (יו"ד שם ס' א): 'אשה שיצא דם ממקורה... טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו, ומדברי פוסקים נוספים. גם כאן היה מקום לחשוב שצבע הדם הוא סיבה לטומאה ולא רק סימן לה, ולכן שינוי מלאכותי של הצבע יהיה מותר.

אך נראה שיש מקום להחמיר, משום שהלימוד על הצורך בהרגשה, נלמד מהפסוק (ויקרא טו, יט): 'בבשרה, ודרשו חז"ל (נדה נו ע"ב) - 'עד שתרגיש בבשרה'. ומכאן ראייה לכאורה, שהצורך בהרגשה הוא מהותי. לעומת זאת מן הפסוקים (ויקרא יב, ז; שם כ, יח) 'דמיה דמיה' נלמד¹ שיש ארבעה דמים טמאים, ואולם הלימוד שדם טמא אינו אדום, נלמד מהנביא (מלכים ב, ג כב): 'ויראו את המים אדומים כדם'. לימוד זה נעשה בדרך של השלכה, ואינו לימוד ישיר, ולכן גם דם שאינו אדום, אם אנו יודעים בוודאות שהוא דם (כגון שזה דם ששינו את צבעו באופן מלאכותי), הרי שהוא מטמא, גם לדעת מי שסובר שהרגשה היא סיבה. כי לגבי דם נידה, אין פסוק המלמד שהוא צריך להיות אדום, אלא שצריך להיות דם, והצבע רק מגדיר את הדם, ומכאן הוא סימן לטומאה ולא סיבה לה. לכן נראה שאין טעם לנסות ולהמציא זריקה שהופכת את הדם מאדום לכחול, שכן לא ברור שזריקה כזו תוכל לטהר את האישה.

1. ראה לעיל מה שהבאנו את דברי הגמרא בנדה יט ע"א.